102/2 MK
KCSE
KISWAHILI
KARATASI YA 2
LUGHA
MWONGOZO WA KUSAHIHISHIA
NOVEMBA 2025

THE KENYA NATIONAL EXAMINATIONS COUNCIL

KENYA CERTIFICATE OF SECONDARY EDUCATION

KISWAHILI

KARATASI YA 2

Mwongozo wa Kusahihishia
(SIRI)

www.kala.co.ke

MWONGOZO HUU WA KUSAHIHISHIA NI MILKI YA BARAZA LA MITIHANI YA KITAIFA LA KENYA (KNEC) NA SHARTI KUREJESHWA KWA BARAZA HILI BAADA YA USAHIHISHAJI.

Mwongozo huu wa kusahihishia una kurasa 6 zilizopigwa chapa.

©2025 The Kenya National Examinations Council

1. **UFAHAMU** (alama 15)

(a)

(i) Kujenga urafiki/kukutana na marafiki wapya.

(ii) Kupata fursa mpya (nayoibua changamoto na chagizo).

(iii) Kumpa ~~Kupata~~ kipato/ kujiimarisha kiuchumi/Kuandaa mstakabali

iv) Kumfanya mtu kujulikana (kuwa maarufu)

Hoja 3 x 1 = 3

(b)

(i) Aliweza kumtunza mtoto wa Bi. Nyangweso./(malezi)

(ii) Aliipanga nyumba vizuri na kuandaa vitabu vya mtoto.(Kupanga)

(iii) Aliweza kumshughulikia mtoto wa Bi. Nyangweso alipokuwa ng'ambo/alimpeleka hospitalini matibabu

(iv) Aliweza kumuunganisha Bi. Nyangweso na mwanawe kupitia 'Skype'/aliwezesha mawasiliano baina ya mtoto na mama.

(v) Hakumtia ~~Kutomtia~~ hofu Bi. Nyangweso kuhusu ugonjwa wa mtoto k~~wa kushughulikia hali kisha kumtaarifu anaporejea nyumbani.~~

(vi) Bi. Nyangweso anaporejea nyumbani, anamjuza kuwa mtoto alikuwa mgonjwa.

(vii) Bi. Nyangweso anapoamka Tuma alikuwa tayari amepunguza kazi za nyumba

Hoja 5 x 1 = 5

www.kala.co.ke

(c)

(i) Wafanyakazi wanachukuwa nafasi ya ulezi wa watoto.

(ii) Wazazi hawana ~~Wazazi wana shughuli nyingine zinazowanyima~~ muda wa kuwa na wana wao.

(iii) Teknolojia ina nafasi kubwa katika malezi ya watoto/ kuendeleza shughuli za malezi kupitia vyombo visivyofanikisha uhusiano wa ana kwa ana na mzazi (skype)./ wazazi hawaonani na wanao ana kwa ana.

(iv) Pengo kati ya mzazi na mwana hujengeka (kwa sababu ya kukosa muda wa kuwa pamoja.)

(v) Mzazi anaweza kuona wivu anapotambua kuwa nafasi yake ya ulezi imechukuliwa na mfanyakazi.

(vi) Dhiki ya kisaikolojia./Kimawazo Mzazi anatamani kumwona mtoto lakini ana mtanziko kwa vile anataka mtoto apumzike.

vii) Wazazi hawajui hali ya watoto wao.

Hoja 5 x 1 = 5

(d)

(i) amekuwa na hamu ya kukiona / hajakiona kwa muda mrefu/amekosa kukiona kwa muda

(ii) aliyawazia kwa kina / ~~ay~~ aliyapima/aliyafikiria/aliyatathmini/ aliyakariria

Hoja 2 x 1 = 2

2. UFUPISHO **(alama 15)**

(a)

(i) Tabasamu ni miongoni mwa vitu tunavyoshiriki siku baada ya siku.

(ii) Watu hawatambui umuhimu wa tabasamu.

(iii) Watu hutabasamu mara kwa mara bila kutambua.

(iv) Tabasamu hukisiwa kupokelewa kwa jambo au mtu kwa uzuri.

(v) Tabasamu zina faida.

(vi) Tabasamu humfanya mtu kupendeza na kuwavutia wengine.

(vii) Tunaweza kuvutiwa na tusiyemjua kwa kutabasamu na kumtoroka tumjuaye kwa kutotabasamu.

(viii) Tabasamu huficha matatizo yetu kama vile msongo wa mawazo/

(ix) Tabasamu ni tiba – huipa mwili nguvu na matumaini/

(x) Tabasamu huondoa huzuni.

(xi) Tabasamu inaweza kufananishwa na moto katika kichaka kikavu.

(xii) Tabasamu zetu huwafanya wengine kutabasamu, kuchangamka na kufanya hali ipendeze.

(xiii) Mazingira yasiyo na tabasamu hayapendezi tofauti na yaliyo na tabasamu/

(xiv) Tabasamu ina athari kubwa kwa anayeitoa na anayeipokea.

(8x1= alama 8)

1/2 mtiririko

(b)

(i) Tabasamu ni muhimu kwa afya ya mtu.

(ii) Kwa kutabasamu, mfumo wa kupambana na magonjwa huimarika.

(iii) Tabasamu humfanya mtu kuhisi vizuri/humpa mtu utulivu

(iv) Tabasamu humfanya mtu kupendeza na kuwa na sura ya ujana/humpa mtu sura ya ujana/

(v) Watu wanaotabasamu huwa wakakamavu.

(vi) Wanaotabasamu wana nafasi nzuri ya kupanda ngazi kazini.

(vii) Inafaa kujaribu kutabasamu kwenye vikao na mikutano ya kibiashara.

(5x1 = alama 5)

1/2 mtiririko

www.kala.co.ke

g) ii) Kuwajibika kwa viongozi kutaimarisha uchumi wa taifa.
iii) Viongozi wakiwa na uwajibikaji uchumi wa taifa utaimarika.
iv) Uchumi wa taifa utaimarika kutokana na uwajibikaji wa viongozi.
v) Viongozi wakifanya wajibu wao uchumi wa taifa utaimarika.
vi) Uchumi wa taifa utaimarika kutokana na kuwajibika kwa viongozi.

3. MATUMIZI YA LUGHA (alama 40)

(a) (i) mwema, ngazi, njuga, mwaka, ndimi, nywele, shwari

(ii) inua, amua, okoa, elea, achia, oshea, ishia, udhia, idhaa 2 x 1=2

(b) cha-nga-m-ka 1/0

(c)

wa- nafsi/wao/wingi/ngeli/idadi/watenda (ji)/kiima ✓

na- wakati/ujao ✓/sasa ✓

o- kirejeshi (yote yaliyo katika wa)/wao/wingi/ngeli/idadi/nafsi/watenda/kiima

~~jeng~~

a- kiishio/~~kiambishi tamati~~/kauli (kauli tenda)/kimalizio/kitamatishi ✓

4 x ½ = 2

(d) mwingine – kivumishi/V (pekee) ✓

ataweza – kitenzi (kisaidizi)/T/Ts ✓

nao - kiwakilishi /Ww ✓

mwakani -kielezi /Ee ✓

4 x ½ = 2

(e) Mwanagenzi huyo alinadhifisha maabara na karakana chuoni. ~~2/0~~ 4 x ½ = 2

(f) i) Mwalimu wetu Bw. Ndala ni mtaalamu wa tamthilia (mchezo wa kuigiza). ~~2/0~~ 4 x ½ = 2
ii) Mwalimu wetu Bw. Ndala ni mtaalamu wa tamthilia – mchezo wa kuigiza.

(g) (i) Mbwa wa jirani humwogofya/ humwogopesha Sika. 1/0
ii) Mbwa wa jirani huogopwa na Sika.
iii) Mbwa wa jirani humfanya Sika kuogopa.
iv) Mbwa wa jirani humtia Sika woga/uoga.
v) Mbwa wa jirani huwa anamwogofya Sika.
vi) Mbwa wa jirani humsababishia Sika uoga.

(ii) Uwajibikaji wa viongozi utaimarisha uchumi wa ~~nchi~~ taifa. 1/0

(iii) Baraka, anayefanya biashara ya kuuza mboga na matunda, amefuga ng'ombe wengi wa gredi.

au

Baraka, ambaye anafanya biashara ya kuuza mboga na matunda, amefuga ng'ombe wengi wa gredi. 1/0

ii) Baraka, mfanya biashara ya kuuza mboga na matunda, amefuga ng'ombe wengi wa gredi.
iv) Baraka anafanya biashara ya kuuza mboga na matunda akiwa anaendelea kufuga ng'ombe wengi wa gredi.
v) Baraka anayefuga ng'ombe wengi wa gredi anafanya biashara ya kuuza mboga na matunda.
vi) Baraka mfugaji, mfanya biashara ya mboga na matunda, amefuga
vii) Baraka mwenye kufanya

www.kala.co.ke

vi) Kuonyesha kuwa kitendo kimekuwa kikifanyika kwa muda – Amekuwa akifanya kazi miaka mingi.

vi) Kuonyesha lugha – Anazungumza Kiswahili.

(h) Sentensi zibainishe dhana zifuatazo:

i. kuonyesha udogo/udunishaji – Kigui kimeharibika.

ii. kiambishi awali ngeli ya KI-VI – Kigui kimeharibika.

iii. masharti – Nikiatikwa nitafika.

iv. kufananisha – Anatembea kijeshi.

v. kuonyesha ufanyikaji wa vitendo viwili au zaidi wakati uo huo – [illegible]

Sentensi 3 x 1 = 3

Tanbihi sentensi → (i) Kigoma kipya kilipochezwa kijiji chote kilichangamka. 2/0

Kijigoma kipya kilipochezwa kijiji chote kilichangamka.

(j) Barabara nyingi zitakuwa zinateleza mvua itakapoanza kunyesha. ~~2/0~~ 1 x 2

Barabara nyingi zitakuwa zinateleza mvua ikianza kunyesha.

au

Barabara nyingi zitakuwa zikiteleza mvua itakapoanza kunyesha. / ikianza kunyesha.

(k) (i) sentensi ya kuamrisha / amri / agizi / shurutishi 1x1=1

(ii) sentensi ya ombi / rai 1x1=1

(l) i) Mkulima haamki alfajiri wala haandai kiamsha kinywa. ~~2/0~~ 1 x 2 = 2

ii) Mkulima haamki alfajiri na haandai kiamsha kinywa.

iii) Mkulima haamki alfajiri wala kuandaa kiamsha kinywa.

iv) Mkulima haamki alfajiri kuandaa kiamsha kinywa.

(m) kusisitiza 1

(n) Kampuni hii - kirai nomino ✓ (RN) / KN

inatarajia faida kubwa mwakani – Kirai kitenzi ✓ (RT) / KT

~~inatarajia - kirai kitenzi~~

~~faida kubwa - kirai nomino~~

~~mwakani - kirai kielezi~~

2 x 1 = 2

~~4 x ½ = 2~~

(o) i Wageni wamewasili ilhali watumbuizaji wanajiandaa uwanjani. ~~2/0~~ (1 x 2 = 2) (Sentensi ambatano)

ii Walitetewa zawadi. (Sentensi sahili) ~~1/0~~ (1 x 1 = 1)

Tanbihi

Hakiki majibu ya mtahiniwa ipasavyo.

www.kala.co.ke

(p) suka – dhana zifuatazo zidhihirishwe:

(i) tikisa kitu

(ii) pitisha kitu kama vile nywele baina ya chenyewe/ songa

Maana zote mbili zijitokeze

zuka - tokea kwa kitu mara moja bila kupangwa

Kwa mfano:

Fatuma alisuka nywele kwa kuzingatia mtindo uliozuka. (1x2=2) 2/0

Tanbihi

Hakiki majibu ya mtahiniwa ipasavyo.

*Kinyume

(q) ibuka/ elea / chomoza 1 x 1 = 1

Mwanafunzi asipotunga sentensi apate ½ kwa kila.

(r) mvumilivu – mstahimilivu ✓/mhimilivu

amepewa – amekabidhiwa /amepokezwa /ametuzwa/ametunzwa/ametunukiwa 2 x 1 = 2

Kijana mstahimilivu amekabidhiwa/ amepokezwa zawadi nzuri.

(s) jamii 1 x 1 = 1

(t) ambulia patupu/ kula mwande /ambulia nunge / gonga mwamba/ambulia nunge / kula hu / kula mchanga 1 x 1 = 1

(u) i) Mwangata mawili moja humponyoka. 1 x 2 = 2

ii) Mshika mbili moja humponyoka.

iii) Mwandama mbili moja humponyoka.

iv) Mwangasa mbili moja humponyoka.

v) Mwenza mbili moja humuacha.

vi) Mwangata mbili mambo mwenga humwengenga.

vii) Mtafuta mbili moja humnacha.

viii) Mwangata mbili bambo mwenga humwengenga.

Mwangaza mbili moja humponyoka.

www.kala.co.ke

4. ISIMUJAMII (Alama 10)

(a) Sajili ya mahojiano ya kazi / Sajili ya ofisini / Mazungumzo baina ya mwajiri na mwajiriwa / Mazungumzo baina ya jopo na mtafuta kazi / Kusaili / usaili

Hoja 1 x 2 = 2

(b)

(i) Matumizi ya mtindo wa kimazungumzo (kimajibizano). Mazungumzo baina ya Mwenyekiti na Mwamba.

(ii) Matumizi ya lugha/istilahi za heshima/adabu/unyenyekevu/ustaarabu kama vile karibu, keti, shukran.

(iii) Kuwatambua watu/wahusika kwa vyeo; Bwana, Dkt.

(iv) Matumizi ya lugha dadisi/maswali/(maswali na majibu). Kwa mfano, je, unatarajia kutoa mchango upi...?

(v) Matumizi ya lugha elezi/fafanuzi/maelezo. Kwa mfano, maelezo anayotoa Mwamba kuhusu hitimu zake na tajriba zake.

(vi) Mazungumzo hudhibitiwa na aliye na cheo. Mwenyekiti ndiye anayeuliza maswali.

(vii) Matumizi ya msamiati wa kikazi/mahojiano ya kazi/maalum/teule/kipekee; stakabadhi, tajriba, jopo.

(viii) Matumizi ya lugha rasmi/kiofisi kwa sababu ya urasmi wa mazingira.

(ix) Kuwepo kwa muundo/ mpangilio maalum wa matukio/kuwa utaratibu maalum. Makaribisho, kujitambulisha, mhojiwa kujieleza.

(x) Matumizi ya lugha shawishi. Mhojiwa anatetea nafasi anayowania kwa kubainisha tajriba na uwezo wake.

(xi) Takriri/uradidi/marudio/msisitizo - Bw. Mwamba, jopo, shirika, fedha

(8x 1 = 8)

(xii) Matumizi ya kauli - Keti, karibu Bw. Mwamba, shukrani Dkt. Mw...

(xiii) Mdokezo - Naomba ulipitishie jopo hili stakabadhi zako...

(xiv) Lugha ya maagizo/agizi/agizo - jitambulishe kwa jopo

Tanbihi: Kila hoja na mfano/maelezo - Al 1
Atakayetenguliza hoja pekee - ½
mfano bila sifa - 0

www.kala.co.ke